

Srovnání pracujících ve věku 50+ podle typu povolání

Minulý zpravodaj se zabýval vztahem pracovní aktivity a vzdělání. Lidé s vyšším vzděláním jsou podle dat výzkumu SHARE pracovně aktivnější než ti, kteří dosáhli nižšího vzdělání. Je vzdělání samo o sobě faktorem pro vyšší pracovní aktivitu, nebo je podmíněna další proměnnou – např. typem povolání? Pracují lidé déle, protože vykonávají určitý typ práce?

Jaký typ povolání u pracujících ve věku 50 – 74 let je ve zkoumaných oblastech více zastoupen, jak se mění profílace pracujících v různých věkových skupinách? Lze vysledovat nějaký obecný trend?

Datovým zdrojem pro analýzu je 4. vlna mezinárodního výzkumu SHARE, jejíž sběr proběhl v roce 2011. Pro získání potřebných informací o respondentech byla použita mezinárodní klasifikace povolání ISCO, která rozděluje profese do deseti kategorií. Pro účely analýzy byly tyto kategorie¹ sloučeny do tří větších skupin:

- odborné profese
- administrativní pracovníci a pracovníci ve službách
- manuální profese.

(Pozn. Čtvrtou profesní skupinou tvoří příslušníci armády, ti však vzhledem k ostatním skupinám byli zastoupeni v malém počtu a byli proto v další analýze vynecháni.)

Za pracujících jsou považováni všichni, kteří za poslední rok vykonali nějakou práci a dostali za ni zaplacení. Práce mohla mít rozsah i několik hodin týdně.

Data zúčastněných států byla sloučena podle geopolitických kritérií do několika oblastí. V oblasti centrální Evropy se nacházejí státy: Česká republika (samostatně), dále Rakousko a Německo (dohromady) a také Polsko, Maďarsko a Slovinsko (v přehledu označené jako východní státy). Analýza zkoumá též oblast Skandinávie (Švédsko, Dánsko), západní státy (Belgie, Nizozemí, Francie a Švýcarsko) a jižní státy (Itálie a Španělsko).

Je všeobecně známým faktem, že lidé s vyšším vzděláním pracují spíše psychicky na odborných a administrativních pozicích, kdežto

Co je SHARE?

SHARE (Survey of Health, Ageing, and Retirement in Europe) spočívá ve vytvoření celoevropského časosběrného datového souboru zahrnujícího osoby starší 50ti let a jejich rodiny.

Mezi hlavní témata tohoto multidisciplinárního výzkumu patří: demografie a rodina; vzdělání; tělesné a duševní zdraví, zdravotní péče a rizika, kognitivní funkce; zaměstnání a důchod, vzájemná pomoc a finance v rodině, bydlení, příjmy a spotřeba domácnosti, majetek; sociální podpora, aktivity, životní historie, kvalita života, perzekuce, očekávání do budoucnosti a další témata.

Výsledkem je unikátní soubor dat poskytující od roku 2006 informace o stavu, historii a vývoji české a evropské společnosti. Data se sbírají každé dva roky, na začátku roku 2015 proběhne sběr již 6. vlny sběru dat (5. vlny v České republice).

Více informací naleznete na:

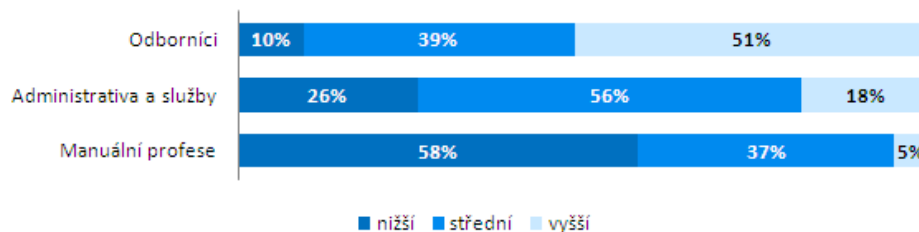
<http://share.cerge-ei.cz>

www.share-project.org

¹ Vychází z otázky ep016 a ep052: „*Co nejlépe vystihuje tento pracovní poměr?* 1. Zákonodárce, řídicí pracovník; 2. Vědec, odborník; 3. Technik, odborný provozní pracovník; 4. Úředník, nižší administrativní pracovník; 5. Provozní pracovník ve službách a v obchodě; 6. Kvalifikovaný dělník v zemědělství, lesnictví apod.; 7. Řemeslník, kvalifikovaný dělník; 8. Dělník – obsluha strojů a zařízení; 9. Nekvalifikovaný pomocný pracovník; 10. Armáda, vojsko“.

Kategorie byly sloučeny takto: **odborné profese** (1 – 3), **administrativa a služby** (4 a 5), **manuální profese** (6 až 9) a **armáda** (10).

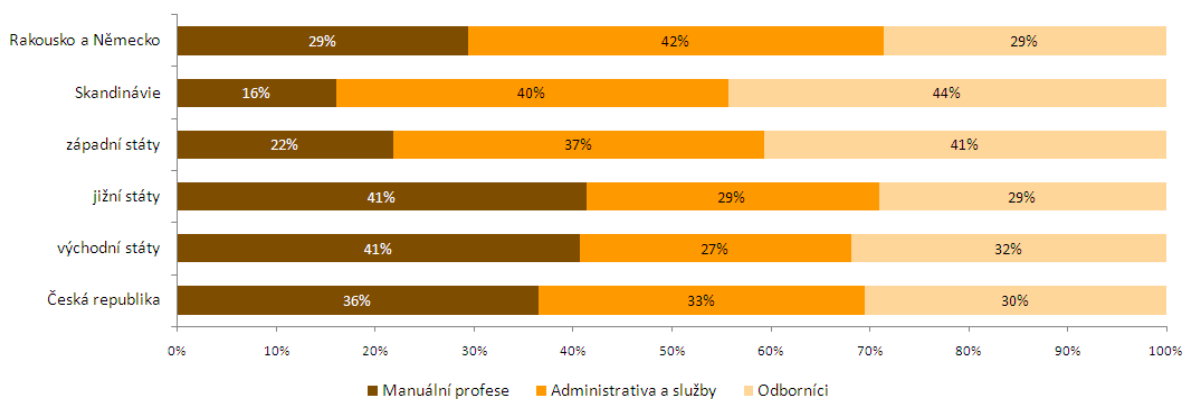
méně vzdělaní pracují spíše manuálně – ostatně tuto informaci lze ověřit i v datech SHARE (viz graf 1). Odborné profese jsou vykonávány vzdělanými lidmi (polovina evropských odborníků ve věku 50 až 74 let je vysokoškolsky vzdělaná). Administrativní pozice a pozice ve službách bývají svěřovány spíše středně vzdělaným, manuálně pracují lidé s nižším, případně středním vzděláním. (Pozn. vzdělání odpovídá stupňům mezinárodní klasifikace ISCED, v analýze zredukované na tři stupně.)

Graf 1 Vzdělanostní profil jednotlivých typů povolání v Evropě (věk 50 – 74 let)

Pro lepší porozumění zkoumaného problému byly vytvořeny grafy 2 – 8, které znázorňují zastoupení typů povolání ve zkoumaných oblastech. Grafy znázorňují pracující osoby ve věku 50 – 74 let.

Z grafu č. 2 vyplývá, že Skandinávie a západní státy mají ve srovnání se zkoumanými oblastmi mnohem menší podíl manuálně pracujících, na druhou stranu mají více osob pracujících v odborných profesích. Jižní a východní státy mají přibližně podobný profil zaměstnanců – sledované typy povolání jsou zastoupeny přibližně po třetinách, manuálně pracujících je o něco více. V Rakousku a Německu jsou více zastoupeny osoby v administrativě a službách (méně odborníci).

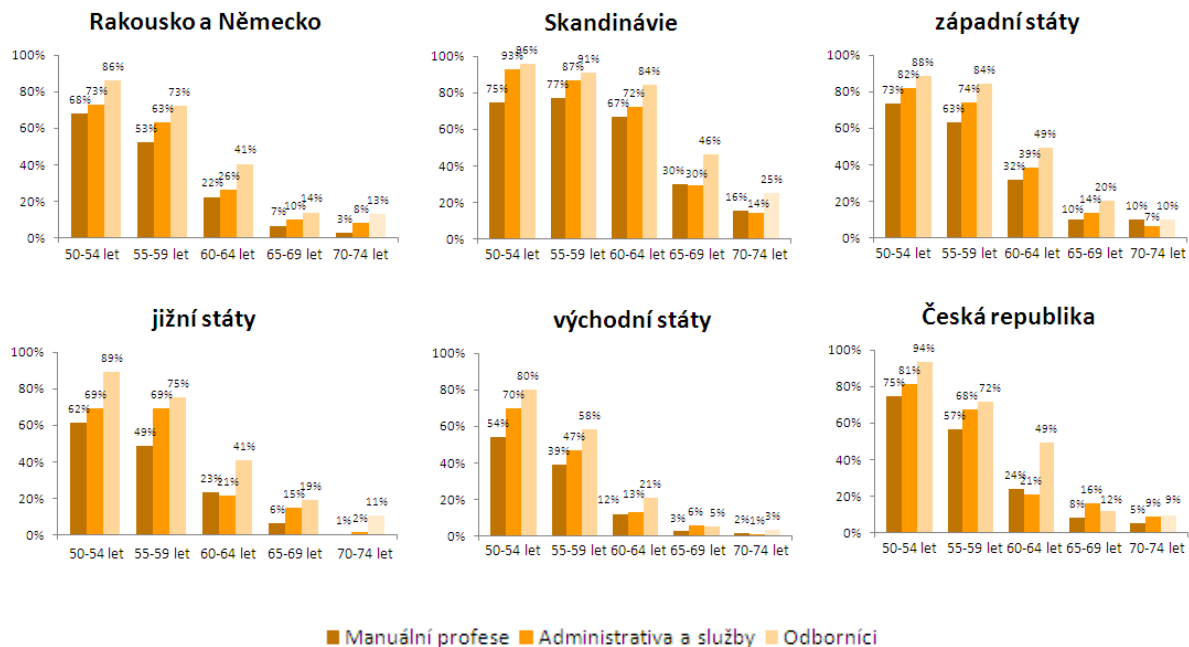

Graf 2 Pracující podle typu povolání v jednotlivých oblastech (věk 50 – 74 let)

Když porovnáme věkové kategorie napříč Evropou, takřka vždy je **vyšší podíl pracujících odborníků, dále osob na administrativních pozicích a ve službách a naopak nižší podíl pracujících manuálně**. Grafy 3-8 ukazují, že například v České republice ve věku 50 – 54 let pracuje 75 % osob, jejichž povolání je manuálního charakteru. **Lidé – odborníci zůstávají pracovat déle**, nejvíce je tento trend vidět ve věkové kategorii 60 – 64 let (u Skandinávie věk 65 – 69 let), kde pracuje mezi 40 a 50 % odborníků. Tato fakta je nutné komparovat s předchozími grafy, neboť některé oblasti mají nižší zastoupení odborníků a tedy ve výsledku pracuje menší počet osob.

Pokud srovnáme jižní a východní státy a Českou republiku, je zde zajímavý trend – podstatné snížení zastoupení administrativních pozic mezi věky 55 – 59 let a 60 – 64 let. To lze vysvětlit nižší zákonnou hranicí pro odchod do důchodu u žen, které mají v tomto typu zaměstnání vyšší zastoupení.

Na závěr je nutné upozornit, že data nám poskytla pouze základní vhled na problematiku souvislosti typu povolání a pracovní aktivity. Hlubší analýza by vyžadovala jemnější členění typů povolání a zohlednění rozsahu odpracovaných hodin.

Grafy 3 – 8 Podíl pracujících v dané věkové skupině daného typu povolání podle oblastí

Zdroj: Data SHARE, 4. vlna, zdarma dostupná na www.share-project.org

Kontakt a další informace:

Podrobné informace o projektu SHARE, včetně všech publikací a přístupu k datům, jsou na portálu českém projektu <http://share.cerge-ei.cz>.

Jana Bakalová a Radim Boháček
 Koordinátoři projektu SHARE v České republice
 Národohospodářský ústav České republiky, v.v.i. Politických vězňů 7, 11121 Praha 1
 Email: janabakalova@email.cz a radim.bohacek@cerge-ei.cz